

ทุนทางสังคมภายใต้บริบทชุมชนการปฏิบัติและการจัดการความรู้:
การวิเคราะห์มโนทัศน์

**Social Capital Within Community of Practices (CoPs)
and Knowledge Management Context : A Concept Analysis**

ดร. อรรถไกร พันธุ์ศักดิ์*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความนี้ คือ เพื่อการวิเคราะห์มโนทัศน์ทุนทางสังคม และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในคำจำกัดความ กำหนดคุณลักษณะ อธิบายคำศัพท์ และขอบเขตของมโนทัศน์ โดยใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์มโนทัศน์ของรอดเจอร์ 6 ขั้นตอน (Rodgers, B. L., 1989) ผลการวิเคราะห์มโนทัศน์ทุนทางสังคม พบว่านิยามปฏิบัติการแยกได้ออกเป็น 3 มิติ คือ เชิงโครงสร้าง เชิงความสัมพันธ์ และเชิงการตระหนักรู้ รวมถึงมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นก่อนและ

ที่เป็นผลลัพธ์ตามมา บทความนี้เสนอแนะว่าในการศึกษามโนทัศน์ทุนทางสังคมในบริบทด้านการจัดการความรู้ในเครือข่ายสังคมหรือองค์กร การที่จะระบุถึงนิยามปฏิบัติการของมโนทัศน์ทุนทางสังคมผู้ศึกษ ควรแยกเป็นมิติของทุนทางสังคมก่อนเป็นลำดับแรก แล้วจึงกำหนดคำถามวิจัยที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงทุนทางสังคมเป็นตัวกระตุ้นให้สมาชิกภายในเครือข่ายสังคมเกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกันมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อกิจกรรมต่างๆ ในด้านการจัดการความรู้

Abstract

This paper aims to clarify the concept of social capital using the Rodgers' Evolutionary Method and to explore its implications for Knowledge management research and practices in Community of Practices (CoPs). By employing a Rodgers' Evolutionary Concept Analysis approach 6 steps. The finding of the study identified the core attributes including three social capital dimensions), antecedents, and

consequences of social capital. This academic paper recommended that researchers who will study the social capital in social network or organization through knowledge sharing should determine appropriate research questions based on thinking over that social capital can be an internal motivator encouraging social of the network share their knowledge each other can be an internal motivator.

* อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

บทนำ

การสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนสมาชิกในเครือข่าย หรือที่เรียกว่าชุมชนการปฏิบัติ (Community of Practices : CoPs) เป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เกิดมากมาย โดยปัจจัยที่มีส่วนสำคัญซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเกิดการรวมกลุ่มกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่มีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน นั่นคือ ทุนทางสังคม (Social capital) อย่างไรก็ตาม ยังมีความสับสนอย่างมากทั้งในแง่ของความหมายที่ชัดเจนของทุนทางสังคมว่าหมายถึงอะไร รวมถึงความสับสนความหมายที่ก้ำกึ่งกับคำอื่น เช่น แรงยึดเหนี่ยวทางสังคม (Social cohesion) (อรรถไกรพันธุ์ภักดี, 2557) เป็นต้น แม้ว่าจากการทบทวนวรรณกรรมได้พบว่า ทุนทางสังคมเป็นผลลัพธ์ทางบวกของการแลกเปลี่ยนความรู้ ที่นำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่ในเครือข่ายทางสังคม แต่ยังคงมีความสับสนกับ “เครือข่ายทางสังคม (Social network)” หมายถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลโดยมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันก็มีผลลัพธ์ทางบวกต่อการแลกเปลี่ยนความรู้เช่นกันดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในความหมายและคุณลักษณะของมโนทัศน์ทุนทางสังคมผู้เขียนอาศัยหลักการวิเคราะห์มโนทัศน์ (Concept analysis) ที่มีขั้นตอนที่มีความถูกต้องแม่นยำและง่ายต่อการนำไปใช้เพื่อจัดความสับสนคลุมเครือที่มีต่อมโนทัศน์ทุนทางสังคมโดยที่ระเบียบวิธีวิจัยปกติไม่สามารถทำได้ (Rodgers, B. L., 1989)

การวิเคราะห์มโนทัศน์มีหลากหลายแนวคิดครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกใช้แนวคิดของรูดเจอร์หรือที่เรียกว่าระเบียบวิธีเชิงวิวัฒนาการวิเคราะห์มโนทัศน์ (Rodgers' Evolutionary Concept Analysis) เป็นการพิจารณาคูณลักษณะต่างๆ ที่สำคัญขององค์ประกอบมโนทัศน์ที่สนใจโดยแยกองค์ประกอบต่างๆ เป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจและพิจารณาไตร่ตรองโครงสร้างภายในมโนทัศน์นั้นๆ

เพื่อให้มโนทัศน์ที่ยังพัฒนาไม่สมบูรณ์หรือยังไม่แน่นอนมีความชัดเจนขึ้นโดยมีการวิเคราะห์จากข้อเท็จจริงตามหลักฐานเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นศาสตร์และความรู้ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (เบญญาภา พรหมพุกและวันชัย มุ่งต้อย, 2556) เพื่อพัฒนาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตลอดจนเป็นแนวทางในการวิจัยใหม่มโนทัศน์นั้นๆ

การวิเคราะห์มโนทัศน์ทุนทางสังคม

รูดเจอร์เชื่อว่าเมื่อปัจจัยสภาพแวดล้อมในการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป เช่น วัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกัน หรือกฎระเบียบแบบแผนทางสังคมที่ต่างกัน ย่อมส่งผลต่อการนิยามความหมายของมโนทัศน์เปลี่ยนแปลงไปได้หลากหลาย กล่าวคือการพัฒนามโนทัศน์ต่อตัวอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นมโนทัศน์นั้นจะสูญเสียความสำคัญไป (Suh, E. E., 2004) รูดเจอร์ได้นำเสนอการวิเคราะห์มโนทัศน์ที่กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายชัดเจนบนพื้นฐานการพัฒนามโนทัศน์ 3 ระยะคือ 1) การระบุความหมายและความสำคัญของมโนทัศน์ 2) วิธีการนำมโนทัศน์ไปใช้และ 3) การใช้มโนทัศน์ (The concept development cycle) การวิเคราะห์มโนทัศน์ของรูดเจอร์หรือระเบียบวิธีเชิงวิวัฒนาการวิเคราะห์มโนทัศน์ (Rodgers' Evolutionary Concept Analysis) นั้นประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ขั้นตอนที่ 1 การเลือกมโนทัศน์ที่สนใจ (Identify the concept of interest and associated expressions) ขั้นตอนที่ 2 จุดประสงค์หรือวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ (Identify and select the appropriate setting) ขั้นตอนที่ 3 ระบุการใช้มโนทัศน์ที่สามารถค้นหาได้ (Collect the data) ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ผล (Analyze Data) ขั้นตอนที่ 5 ระบุกรณีตัวอย่าง (Identify an example) และขั้นตอนที่ 6 ระบุกรณีศึกษาจากงานวิจัย (Identify the implications for further development of the concept) (Rodgers, B. L., 1989)

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม) ๒๕๕๘

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกมโนทัศน์ที่สนใจ (Identify the concept of interest and associated expressions)

มโนทัศน์ทุนทางสังคม (Social capital) ถูกศึกษาค้นคว้ามากมายในหลากหลายแขนง โดยการศึกษาส่วนใหญ่พบว่ายิ่งเครือข่ายทางสังคมมีความเข้มแข็งมากเท่าไร ระดับของทุนทางสังคมจะมีระดับที่สูงมาก เช่นการศึกษาในด้านการศึกษาและสุขภาพ สุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการพัฒนาสังคมและประเทศ ด้านวิจัยและพัฒนา ด้านการจัดการความรู้ และสร้างนวัตกรรม และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นต้น (อรรถไกร พันธุ์ภักดี, 2557) นอกจากนี้ผลจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าบุคลากรวิชาชีพที่ใช้ความรู้ ได้มุ่งพัฒนาเครือข่ายทางสังคมของตนเองให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นรากฐานสำคัญที่สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในเครือข่าย อยากแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้แก่เพื่อนสมาชิกคนอื่นๆ ตัวอย่างเช่น การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการจัดการความรู้ของบุคลากรวิชาชีพสุขภาพ พบว่าได้ให้ความสนใจศึกษามโนทัศน์ทุนทางสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจากค้นพบว่าทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นภายในเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งจะส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนและสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นกับสมาชิกในเครือข่าย เนื่องจากกลุ่มบุคลากรวิชาชีพดังกล่าวมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนสมาชิกในเครือข่าย สอดคล้องกับการศึกษาของอรรถไกร พันธุ์ภักดี ที่อ้างว่า ทุนทางสังคมภายใต้บริบทการจัดการความรู้ในเครือข่ายทางสังคม คือ ตัวขับเคลื่อนทางสังคมขั้นเยี่ยม (Social integration mechanism) ต่อการสร้างโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ที่นำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นในองค์กร (อรรถไกร พันธุ์ภักดี, 2557)

อย่างไรก็ตาม มโนทัศน์ทุนทางสังคม ยังคงมีความยากในการอธิบายและสร้างความเข้าใจต่อผู้นำไปใช้ เนื่องจาก มโนทัศน์ทุนทางสังคมมีรากเหง้าที่พัฒนามาจากหลากหลายมโนทัศน์ทฤษฎี ได้แก่ ความเป็น

ปึกแผ่นทางสังคม (Anomie theory) มโนทัศน์แนบแน่นทางสังคม (Social cohesion) ของ อิมิล เดอร์โคทม์ และมโนทัศน์สำนักทางชนชั้นทางสังคมของคาร์ล มาร์กซ์ (Portes, A., 2000) ในขณะที่มโนทัศน์ทุนทางสังคม ถูกนำไปใช้ในหลายระดับ เช่นระดับบุคคลถูกใช้อธิบายความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมระหว่างตัวบุคคลกับบุคคลอื่น (Campbell, C., & Jovchelovitch, S., 2000) ระดับกลุ่มหรือสังคมถูกใช้อธิบาย ผลรวมของทรัพยากรมีคุณค่าและเปี่ยมด้วยศักยภาพที่ฝังลึกอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคมหรือเครือข่าย ที่ร้อยรัดสมาชิกในสังคมหรือเครือข่ายเข้าด้วยกัน (Nahapiet, J. & Ghoshal, S., 1997, 1998) ระดับประเทศถูกใช้อธิบายทุนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (Fukuyama, F., 2001) ด้วยเหตุผลที่ว่าทุนทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาในหลายด้านที่ยังส่งผลกระทบต่อปัจจัยต่างๆมากมาย การนำมโนทัศน์ทุนทางสังคมไปใช้ประโยชน์จำเป็นต้องทำการศึกษาคูณลักษณะของทุนทางสังคมที่ยังมีความคลุมเครือให้มีความชัดเจนโดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์มโนทัศน์ที่มีขั้นตอนที่มีความถูกต้องแม่นยำและง่ายต่อการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 2 วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ (Identify and select the appropriate setting)

ในการวิเคราะห์มโนทัศน์ทุนทางสังคม ด้วยการวิเคราะห์มโนทัศน์เชิงวิวัฒนาการวิเคราะห์มโนทัศน์ (Rodgers' Evolutionary Concept Analysis) มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อตรวจสอบการพัฒนาและขอบเขตของทุนทางสังคม 2) เพื่อทำให้เกิดความชัดเจนในความหมายของทุนทางสังคม 3) เพื่อการตัดสินใจในการจำกัดความของมโนทัศน์ทุนทางสังคม วิพากษ์คุณลักษณะ และการให้กรณีตัวอย่างของต้นแบบกรณีศึกษา กรณีศึกษาที่กำกวม กรณีศึกษาที่สัมพันธ์และกรณีศึกษาแบบตรงกันข้าม 4) เพื่อการระบุแยกสิ่งที่มีมาก่อนและผลที่เกิดขึ้น และ 5) เพื่อนิยามการวัดหรือสิ่งที่วัดเชิงประจักษ์

ขั้นตอนที่ 3 ระเบียบการใช้หมโนทัศน์ที่สามารถค้นหาได้ (Collect the data/The method of data collection)

ได้มีการสืบค้นตั้งแต่ระยะเริ่มแรกโดยมีการใช้วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์หมโนทัศน์ทุนทางสังคมเป็นแนวทางในการทบทวนวรรณกรรม การสืบค้นพบคำแปลในพจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ โดยอาศัยคำสำคัญ คือ “Social capital” ค้นหากางานวิจัยต่างๆ โดยอาศัยคำสำคัญคือ “Social capital” “Community of practice” และ “Knowledge” ใน Google scholar ได้ผลลัพธ์ดังต่อไปนี้

ทุนทางสังคม (Social capital)

ความสัมพันธ์หรือโครงสร้างทางสังคมที่เราสามารถนำมาสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้แบ่งได้ 2 ประเภท คือ 1) ทุนทางสังคมภายใน (Cognitive social capital) มีลักษณะที่มองเห็นและประเมินยากจะเกี่ยวกับเรื่องทางความรู้สึกนึกคิดจิตใจความเชื่อทัศนคติและ 2) ทุนทางสังคมภายนอก (Structural capital) มีลักษณะมองเห็นและประเมินได้ง่ายกว่ามักจะเกี่ยวพันกับบทบาทพฤติกรรมกรรมการกระทำหรือความสัมพันธ์ที่เราสร้างขึ้นโดยที่ทุนทางสังคมโดยตัวของมันเองมิได้เป็นปัจจัยการผลิตโดยตรงแต่เป็นตัวกลางในการเข้าถึงปัจจัยการผลิตหรือทุนอื่น เช่น ข่าวสารข้อมูลทุนมนุษย์ทุนกายภาพหรือทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น (สมพร ลังขันธ์, 2546)

ทุนทางสังคม (Social capital) และชุมชนการปฏิบัติ (CoPs)

ความสัมพันธ์ร่วมกันของบุคคลในสังคม (Social relations) ที่ช่วยทำให้คนสามารถจะเติบโตเต็มที่ตามศักยภาพได้ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมความไว้วางใจในกันและกันความเชื่อสัตย์ต่อกัน (จุฬารัตนา, 2557) หรือเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในสังคม โดยมีการแบ่งปันคุณค่าและบรรทัดฐานเชิงพฤติกรรมร่วมกัน อันนำไปสู่ความร่วมมือและการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน

นอกจากนี้ได้ถูกอธิบายว่า เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อาศัยหรือทำงานร่วมกันในสังคมเฉพาะ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานในระดับที่มากขึ้นคุณค่าที่เกิดจากความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม ที่ทำงานร่วมกันหรืออาศัยในกลุ่มหรือสังคมเดียวกัน โดยมีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้และความชำนาญจากประสบการณ์การทำงานต่อกัน

ส่วนประกอบสำคัญของเครือข่ายทางสังคมที่สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก (Putnam, R., 1993) นอกจากนี้ได้ถูกอธิบายว่า ความสัมพันธ์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว หรือสมาชิกในสังคม ที่ทำให้เกิดการสนับสนุนช่วยเหลือกัน (Coleman, J. S., 1988) ทรัพยากรสำคัญของเครือข่ายทางสังคม ทั้งที่มีอยู่จริงหรือที่จำเป็น อันส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของการรู้จำหรือเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ของสมาชิก (Bourdieu, P., 2011) การลงทุนทางสังคมที่หวังผลในอนาคต โดยการลงทุนนี้เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญต่อการเคลื่อนย้ายทรัพยากรที่มีอยู่ไปยังสมาชิกคนอื่น (Looman, W. S., & Lindeke, L. L., 2005) ความสามารถเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์จากเครือข่ายสมาชิกทางสังคมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิก (Portes, A., 2000) ทุนที่สำคัญที่ฝังตัวในสังคมนั้นและมีหน้าที่ในการเชื่อมโยงสมาชิกในเครือข่ายสังคมเข้าด้วยกัน (Wasko, M. M., & Faraj, S., 2005) โครงสร้างทางสังคมที่คลุมเครือแต่สร้างประโยชน์ต่อการพัฒนาวัฒนธรรมของสังคมปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ของสมาชิกและเครือข่ายการช่วยเหลือระหว่างกัน (Daniel, B., Schwier, R. A., & McCalla, G., 2003) ทรัพยากรของสังคมนั้นๆ ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในเครือข่ายทางสังคมและถือว่าเป็นสินทรัพย์อันมีค่าของเครือข่ายที่นำไปสู่การสร้างรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่างๆ (Nahapiet, J., & Ghoshal, S., 1998)

ทุนทางสังคม (Social capital) ชุมชน การปฏิบัติ (CoPs) และการจัดการความรู้ (Knowledge management)

เมื่อทำการสืบค้นพจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ และทบทวนวรรณกรรมของมโนทัศน์ทุนทางสังคม สรุปได้ว่ามีคำจำกัดความ คือ ทุนทางสังคม (Social capital) หมายถึง ผลรวมของทรัพยากรที่มีอยู่จริง และมีความจำเป็นต่อเครือข่ายทางสังคม ซึ่งฝังตัวอยู่ ภายในเครือข่ายนั้น แต่สามารถถ่ายทอดผ่านทางความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในเครือข่าย เพื่อสร้างคุณค่าและประโยชน์ด้านต่างๆ ให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกในเครือข่ายสังคมนั้นๆ (Lesser, E., & Prusak, L., 1999) นอกจากนี้ ตัวขับเคลื่อนทางสังคม (Social integration mechanism) ที่ทำให้เกิดการไหลของความรู้และสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ๆ (อรรถไกร พันธุ์ภักดี, 2557)

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ผล (Analyze data)

ขั้นแรกของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกค้นหาและทบทวนวรรณกรรมทางสังคมศาสตร์ เป็นสำคัญเพราะมโนทัศน์ทุนทางสังคม ถูกพัฒนามาจากศาสตร์แขนงนี้ จากนั้นในขั้นที่สอง ภายหลังจากทบทวนวรรณกรรมของมโนทัศน์ทุนทางสังคมโดยตีกรอบการวิเคราะห์ในบริบทของชุมชน การปฏิบัติ (Community of practices : CoPs) และการจัดการความรู้ (Knowledge management) เท่านั้น และเมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปคำจำกัดความมโนทัศน์ทุนทางสังคมได้แล้ว ยังสามารถระบุได้ถึง มโนทัศน์ที่มีความหมายคล้ายคลึงกับมโนทัศน์ทุนทางสังคม มโนทัศน์ที่สัมพันธ์กับมโนทัศน์ทุนทางสังคม แหล่งอ้างอิงที่เป็นเหตุการณ์ สถานการณ์ และปรากฏการณ์ ระบุแยกสิ่งๆ ที่มาก่อน และผลที่เกิดขึ้น และนิยามการวัดหรือสิ่งที่วัดเชิงประจักษ์ของมโนทัศน์ทุนทางสังคม

ระบุมโนทัศน์ที่มีความหมายก้ำกึ่ง (คล้ายคลึง) กับมโนทัศน์ที่สนใจ (Surrogate terms)

รอดเจอร์กล่าวว่า มโนทัศน์ที่มีความหมายก้ำกึ่ง สำหรับมโนทัศน์ทุนทางสังคม จะเป็นตัวอย่างที่มีคุณลักษณะของมโนทัศน์บางส่วน (ไม่ครบถ้วน สมบูรณ์) (Rodgers, 2000) มโนทัศน์ที่มีความหมายก้ำกึ่ง สำหรับมโนทัศน์ทุนทางสังคม คือ มโนทัศน์ ความเชื่อมแน่นทางสังคม (Social cohesion) และ มโนทัศน์เครือข่ายทางสังคม (Social network)

มโนทัศน์ความเชื่อมแน่นทางสังคม หรือเรียก ยึดเหนี่ยวทางสังคม (Social cohesion) ถือว่าเป็น มโนทัศน์ที่มีความหมายก้ำกึ่ง สำหรับมโนทัศน์ทุนทางสังคม เป็นระดับของความเชื่อมโยงผูกพัน และความหลอมรวมระหว่างสมาชิกภายในสังคม (Kondo, N., Sembajwe, G., Kawachi, I., van Dam, R. M., Subramanian, S. V., & Yamagata, Z., 2009) มโนทัศน์ความเชื่อมแน่นทางสังคมหมายถึงการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิกในสังคมกับโครงสร้างทางสังคมและผูกมัดสมาชิกในสังคมกับตัวสังคมนั้นเข้าด้วยกันบนพื้นฐานความจงรักภักดีความเป็นเจ้าของร่วมกัน ความรู้สึกอยู่ร่วมกันการมีส่วนร่วมการยอมรับในความแตกต่างและการเคารพในสิทธิหน้าที่และกฎหมายของสังคมองค์ประกอบเหล่านี้ทำให้สมาชิกในสังคมมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมแทนประโยชน์ส่วนตนและร่วมมือร่วมแรงกัน (อรรถไกร พันธุ์ภักดี, 2557) เสรี พงศ์พิศ ได้อธิบายความหมายมโนทัศน์เครือข่ายทางสังคมหมายถึงกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจสื่อสารสัมพันธ์กันหรือดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันโดยไม่ทำให้แต่ละคนหรือแต่ละองค์กรสูญเสียความเป็นอิสระ (เสรี พงศ์พิศ, 2546)

ระบุมโนทัศน์ที่สัมพันธ์กับมโนทัศน์ที่สนใจ (Related concepts)

ระบุมโนทัศน์ที่สัมพันธ์กับมโนทัศน์ที่สนใจ หมายถึง มโนทัศน์ที่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ที่สนใจ แต่ไม่มีนิยามคุณลักษณะ (Operational definition)

ครบถ้วนเหมือนกับมโนทัศน์ที่สนใจ (Rodgers, B. L. 1989, 2000) มโนทัศน์ที่สัมพันธ์กับมโนทัศน์ทุนทางสังคม ได้แก่ 1) มโนทัศน์พฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Organizational Citizenship Behavior) หมายถึง พฤติกรรมการให้ความร่วมมือในด้านต่างๆที่พนักงานมีให้แก่องค์กร นอกเหนือจากบทบาทที่องค์กรคาดหวังไว้ และเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมความร่วมมือภายในองค์กร พฤติกรรมเหล่านั้นช่วยเพื่อนสมาชิกในองค์กรให้การสนับสนุนองค์กรสังคมและสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาในที่ทำงานสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จในองค์กรซึ่งพฤติกรรมเหล่านั้นพนักงานเต็มใจปฏิบัติเพื่อองค์กรโดยองค์กรไม่ได้ร้องขอและไม่ได้บังคับให้ทำรวมทั้งไม่เกี่ยวข้องกับระบบการให้รางวัลที่องค์กรกำหนดไว้ อย่างเป็นทางการออร์แกนได้นิยามคุณลักษณะของพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรออกเป็น 5 ด้าน (Organ, D. W., 1998) และ 2) มโนทัศน์แรงสนับสนุนทางสังคม (Social support) หมายถึง การช่วยเหลือเกื้อกูลที่ผู้ให้การสนับสนุนได้ให้แก่ผู้รับแรงสนับสนุน ทั้งการติดต่อข้อมูลสื่อสารที่ทำให้ตัวเขา (Cobb, S., 1976) เกิดความมั่นคงทางอารมณ์ (Pilisuk, M., et al., 1982) มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน เข้าใจและเชื่อว่ามีคณยอมรับนับถือต่อกัน การไว้วางใจกันและกัน (Kahn, J. H., 2003)

ระบุสิ่งที่มาก่อน (Antecedents)

ระบุสิ่งที่มาก่อน คือ มโนทัศน์ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้า และมีความสัมพันธ์ต่อมโนทัศน์ที่สนใจ ระบุสิ่งที่มาก่อน อาจเป็นปัจจัยแห่งเหตุ หรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมโนทัศน์ที่สนใจอยู่ (Rodgers, B. L., 1989, 2000) ได้แก่ ความเกี่ยวโยงทางสังคม (Social ties) (Horvat, E. M., Weininger, E. B., & Lareau, A., 2003) วัชปฏิบัติทางด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human resource practices) (Cohen, D., & Prusak, L., 2001) บรรทัดฐาน (Norms of generalized) (Portes, A., 2000) ขั้นตอนมากมายในการบริหาร

หรือบทบาทพิเศษต่างๆ (Bureaucracy and specified roles) (Leenders, R. T. A., & Gabbay, S. M. (Eds.), 1999) การทำงานร่วมกัน (Collaborative networking) (Putnam, R. D., 1995) ความไว้วางใจเชื่อใจต่อกัน (Social trust) (Putnam, R. D., 1995) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction) (Putnam, R. D., 1995) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information sharing) (Coleman, J. S., 1988) การแพร่กระจายความรู้ (Diffusion of knowledge) (Kim, D., Subramanian, S. V., & Kawachi, I., 2006) ความไว้วางใจเชื่อใจกัน (Trustworthiness) (Looman, W. S., & Lindeke, L. L., 2005) ความผูกพัน (Engagement) (Shah, D. V., 1998) การสร้างความสัมพันธ์ต่อกัน (Relationship building) (Sander, T., & Lowney, K., 2006) การกระจายอำนาจหน้าที่ (Distribution of power) (Popay, J., 2000) ข้อตกลงร่วมกัน (Commitment) (Krause, D. R., Handfield, R. B., & Tyler, B. B., 2007)

ระบุสิ่งที่มาทีหลัง (Consequences)

ระบุสิ่งที่มาทีหลัง คือ มโนทัศน์ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลจากมโนทัศน์ที่สนใจ (Rodgers, 1989, 2000). ได้แก่ ความผูกพันที่มีต่อเครือข่ายสังคม (Civic engagement) (Putnam, R. D., 1995) ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม (Community solidarity) (Putnam, R., 1993) ความซื่อสัตย์ต่อกัน (Social integrity) (Putnam, R., 1993) บรรทัดฐานทางสังคม (Norm) (Coleman, J. S., 1988) การสนับสนุนทางสังคม (Social support) (Ryan, L., Sales, R., Tilki, M., & Siara, B., 2008) แรงยึดเหนี่ยวทางสังคม (Social cohesion) (Laurence, J., 2011) ความมีประสิทธิภาพ (Efficacy) (Looman, W. S., & Lindeke, L. L., 2005) สนับสนุนการพัฒนาชุมชน (Enhanced community development) (Hawe, P., & Shiell,

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม) ๒๕๕๕

A., 2000) ผลผลิตภาพในการทำงาน (Enhanced worker productivity) (Edmondson, R., 2003) การบรรลุผลตามเป้าหมาย (Goal attainment) (Sander, T., & Lowney, K., 2006) ความเชื่อในตัวบุคคล (Trust in person) (Crowell, L. F., 2004) ผลลัพธ์การทำงาน (Improve outcomes) (Weitzman, E. R., & Chen, Y. Y., 2005) การมอบหมายการตัดสินใจแทน (Empowerment) (Griffiths, R., Horsfall, J., Moore, M., Lane, D., Kroon, V., & Langdon, R., 2009)

ประเด็นที่วิเคราะห์	มโนทัศน์ที่ค้นพบ
มโนทัศน์ที่มี ความหมายกว้าง (Surrogate Terms)	ความเชื่อมั่นทางสังคม (Social cohesion) และเครือข่ายทางสังคม (Social network)
มโนทัศน์ที่สัมพันธ์ กับมโนทัศน์ที่สนใจ (Related Concepts)	พฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Organizational Citizenship Behavior) และแรงสนับสนุนทางสังคม (Social support)
สิ่งที่มาก่อน (Antecedents)	ความเกี่ยวข้องทางสังคม (Social ties) ระเบียบปฏิบัติทางด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human resource practices) บรรทัดฐาน (Norms of generalized) ขั้นตอนมากมายในการบริหารหรือบทบาทพิเศษต่างๆ (Bureaucracy and specified roles) การทำงานร่วมกัน (Collaborative networking) ความไว้วางใจเชื่อใจต่อกัน (Social trust) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information sharing) การแพร่กระจายความรู้ (Diffusion of knowledge)
สิ่งที่มาทีหลัง (Consequences)	ความผูกพันที่มีต่อเครือข่ายสังคม (Civic engagement) ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม (Community solidarity) ความซื่อสัตย์ต่อกัน (Social integrity) บรรทัดฐานทางสังคม (Norm) การสนับสนุนทางสังคม (Social support) แรงยึดเหนี่ยวทางสังคม (Social cohesion) ความมีประสิทธิภาพ (Efficacy) สนับสนุนการพัฒนาชุมชน (Enhanced community development) ผลผลิตภาพในการทำงาน (Enhanced worker productivity) การบรรลุผลตามเป้าหมาย (Goal attainment) ความเชื่อในตัวบุคคล (Trust in person)

ระบุสิ่งที่วัด (Attributes)

คุณสมบัติซึ่งคือลักษณะสำคัญที่สามารถวัดได้ หรืออาจเรียกว่า นิยามปฏิบัติการของมโนทัศน์ (Rodgers, B. L., 2000)

การวิเคราะห์มโนทัศน์ทุนทางสังคมครั้งนี้ ใช้การค้นคว้าด้วยการใช้คำ “ทุนทางสังคม” เป็นคำหลักในการค้นหาวรรณกรรมต่างๆ แต่ตีกรอบการค้นหาด้วยการมุ่งเน้นผลลัพธ์ของการสร้างนวัตกรรมด้วยความรู้

ดังนั้นผลของการวิเคราะห์สามารถแยกนิยามปฏิบัติการของมโนทัศน์ทุนทางสังคมได้เป็น 3 กลุ่มหลักๆ ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับการพัฒนารูปแบบมโนทัศน์ทุนทางสังคมตามแนวคิดของนาฮาเปทและโกชอล (Nahapiet, J. & Ghoshal, S., 1997, 1998) ได้แก่ทุนทางสังคมมิติโครงสร้างทุนทางสังคมมิติความสัมพันธ์และทุนทางสังคมการตระหนักรู้ (Darvish, H., & Nikbakhsh, R., 2010)

Researcher	Year	Structural	Relational	Cognitive
Nahapiet, J. & Ghoshal, S.	ค.ศ. 1998	ความเหนียวแน่นยึดโยงของโครงสร้างทางสังคม (Network ties)	ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อกัน (Trust), Norm (บรรทัดฐานร่วมกัน)	ภาษาหรือสัญลักษณ์ร่วมที่ใช้กันภายใน (Shared codes and language)
Tsai, W., & Ghoshal, S.	ค.ศ. 1998	ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction)	ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อกัน (Trust)	วิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision)
Yli-Renko, H., Autio, E., & Sapienza, H. J.	ค.ศ. 2001	ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction)	-	-
Liu, A. Q., & Besser, T.	ค.ศ. 2003	ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม (Social ties)	ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อกัน (Trust)	-
Inkpen, A. C., & Tsang, E. W.	ค.ศ. 2005	ความเหนียวแน่นยึดโยงของโครงสร้างทางสังคม (Network ties)	ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อกัน (Trust)	จุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared goals)

Researcher	Year	Structural	Relational	Cognitive
Chiu, C. M., Hsu, M. H., & Wang, E. T.	ค.ศ. 2006	กิจกรรมที่ทำร่วมกัน ระหว่างสมาชิกในสังคม (Social interaction ties)	ความเชื่อมั่นและความ ไว้วางใจต่อกัน(Trust), Norm (บรรทัดฐาน ร่วมกัน)	คุณค่าร่วมกัน (Shared value)
Chow, W. S., & Chan, L. S	ค.ศ. 2008	ความเหนียวแน่นยึดโยง ของโครงสร้างทางสังคม (Network ties)	ความเชื่อมั่นและความ ไว้วางใจต่อกัน(Trust), Norm (บรรทัดฐาน ร่วมกัน)	ภาษาหรือ สัญลักษณ์ร่วม ที่ใช้กันภายใน (Shared codes and language)
อรรถไกร พันธุ์ศักดิ์	พ.ศ. 2557	โครงสร้างของเครือข่าย (Network), การสื่อสาร (Communication), ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction)	ความเชื่อมั่นและความ ไว้วางใจต่อกัน(Trust), พึ่งพาอาศัยกัน (Reciprocity)	จุดมุ่งหมาย ร่วมกัน (Shared goals)

ขั้นตอนที่ 5 ระบุกรณีตัวอย่าง (Identify an example)

ระบุแหล่งอ้างอิงที่เป็นเหตุการณ์ สถานการณ์ และปรากฏการณ์ (References)

เหตุการณ์ สถานการณ์ และปรากฏการณ์ ของมโนทัศน์ที่สนใจ จะทำให้เข้าใจในตัวมโนทัศน์นั้น ได้มากขึ้นว่าใช้งานอย่างไร (Rodgers, 1989)

มโนทัศน์ทุนทางสังคมอธิบายให้เห็นถึงคุณค่าของความไว้วางใจ แลกเปลี่ยนความรู้และประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากเครือข่ายทางสังคม มโนทัศน์ทุนทางสังคมทำให้เข้าใจถึงความสำคัญของมิตรภาพและความผูกพันของสมาชิกในเครือข่ายสังคมเช่น เป็นตัวกระตุ้นที่ส่งเสริมให้เกิดการไหลของข้อมูลความรู้ต่างๆ หรือการถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จหรือบทเรียนต่างๆ ระหว่างกันสถานการณ์เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ล้วน

ขึ้นอยู่กับรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกันทางสังคมที่ต้องอาศัยความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็ง

ตัวอย่างของมโนทัศน์ทุนทางสังคมในกลุ่มบุคคลกรรวมกลุ่มกันแบบชุมชนการปฏิบัติ (Community of practices : CoPs) ตัวอย่างเช่น

เครือข่ายการจัดการความรู้การดูแลผู้ป่วยเบาหวานเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกันแบบชุมชนการปฏิบัติ (Community of practices : CoPs) ของบุคลากรวิชาชีพสุขภาพเช่นแพทย์พยาบาลวิชาชีพเภสัชกรและนักโภชนาการที่ให้การดูแลรักษาและป้องกันโรคเบาหวานพบว่าการรวมกลุ่มกันโดยสร้างเป็นเครือข่ายการดูแลผู้ป่วยโดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อการแบ่งปันองค์ความรู้การดูแลผู้ป่วยเบาหวานระหว่างสมาชิกด้วยกันการรวมกลุ่มและร่วมทำกิจกรรม

การเรียนรู้ทางสังคมระหว่างกันดังกล่าวได้เพิ่มระดับของทุนทางสังคมให้เพิ่มมากขึ้น ในเครือข่ายชุมชนอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์พบว่าทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่สร้างแรงจูงใจผู้เชี่ยวชาญด้านไอทีเข้ามาแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ด้านไอทีระหว่างกัน (Chiu, C. M., Hsu, M. H., & Wang, E. T., 2006) แม้ว่าทุนทางสังคมไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของความสามารถทางนวัตกรรมการจัดการความรู้ได้แต่ทุนทางสังคมมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1) ทุนทางสังคมเปรียบเสมือนตัวขับเคลื่อนทางสังคม (Social integration mechanism) ที่มีอิทธิพลทางอ้อมในทิศทางบวก ต่อความสามารถในการสร้างนวัตกรรมทางความรู้ผ่านศักยภาพการเรียนรู้ เนื่องจากการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายการจัดการความรู้เป็นปัจจัยที่เป็น ตัวขับเคลื่อนทางสังคมช่วยให้เกิดการไหลของความรู้ เพราะเครือข่ายสังคมมีความสำคัญในการสร้างสายใยความสัมพันธ์ทางสังคม สร้างการรับรู้ต่อการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือและร่วมกันพัฒนา (อรรถไกร พันธุ์ภักดี, 2557)

2) ทุนทางสังคมเปรียบเสมือนปัจจัยในการสร้างแรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivators) ที่มี

อิทธิพลทางอ้อมในทิศทางบวก ต่อความสามารถในการสร้างนวัตกรรมทางความรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ เพราะการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายสังคมก่อให้เกิดระดับทุนทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างแรงจูงใจที่ทำให้สมาชิกในเครือข่ายมีโอกาสพบกันผ่านการประสานงานและสายใยความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อกัน และด้วยความเชื่อมั่นความไว้วางใจ ระหว่างกัน รวมไปถึงการรับรู้ต่อการเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายฯ ที่มีเป้าหมายเดียวกัน นอกจากนี้แล้วการรวมกันเป็นเครือข่ายสังคมที่คอยช่วยเหลือกันด้านความรู้ ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆภายในเครือข่ายสังคมร่วมกัน ได้ส่งเสริมและสร้างโอกาสให้สมาชิกในเครือข่ายสังคมมีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความรู้ที่เหมาะสม และครอบคลุมทุกช่องทาง ต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน (Nonaka, I., 1994; Nonaka, I. & Takeuchi, H., 1995; Von Krogh, G. Ichijo, K. & Nonaka, I., 2000; อรรถไกร พันธุ์ภักดี, 2557)

ขั้นตอนที่ 6 ระบุกรณีศึกษาจากงานวิจัย (Identify the implications for further development of the concept)

Researcher	Year	มโนทัศน์ที่ถูกศึกษาร่วม	ความรู้ที่ได้จากการศึกษา
Liu, A. Q. & Besser, T.	ค.ศ.2003	การแลกเปลี่ยนความรู้	ทุนทางสังคมและการรับรู้ว่าเป็นสมาชิกอยู่นั้นมีความสำคัญมีส่วนสำคัญที่พัฒนากิจกรรมต่างๆที่มีประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นภายในเครือข่าย
Inken, A. C. & Tsang, E.	ค.ศ.2005	การถ่ายทอดความรู้	องค์ประกอบย่อยทั้ง 3 องค์ประกอบของทุนทางสังคมสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิภาพ

สรุปผล

จากการวิเคราะห์มโนทัศน์ทุนทางสังคม และ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในคำจำกัดความ กำหนดคุณลักษณะอธิบายคำศัพท์ และขอบเขตของมโนทัศน์ ด้วยการเลือกใช้การวิเคราะห์มโนทัศน์ตามแนวคิดของ รอดเจอร์ หรือที่เรียกว่าระเบียบวิธีเชิงวิวัฒนาการ วิเคราะห์มโนทัศน์ (Rodgers' Evolutionary Concept Analysis) นั้น ทำให้สามารถเข้าใจในคุณลักษณะต่างๆ ที่สำคัญขององค์ประกอบมโนทัศน์ ทุนทางสังคมได้อย่างชัดเจน โดยแยกองค์ประกอบต่างๆ เป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน เป็น 3 กลุ่มหลักๆ ได้แก่

1. ทุนทางสังคมมิติโครงสร้าง (Structural dimension) โดยมีคุณลักษณะสำคัญคือความเหนียวแน่นยึดโยงของโครงสร้างทางสังคม (Network ties)

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction) ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม (Social ties) ความเหนียวแน่นยึดโยงทางสังคม (Network ties)

2. ทุนทางสังคมมิติความสัมพันธ์ (Relational dimension) โดยมีคุณลักษณะสำคัญคือความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อกัน (Trust), บรรทัดฐานร่วมกัน (Norm) ฟังพาดภัยกัน (Reciprocity)

3. ทุนทางสังคมการตระหนักรู้ (Cognitive dimension) โดยมีคุณลักษณะสำคัญคือภาษาหรือสัญลักษณ์ร่วมที่ใช้กันภายใน (Shared codes and language) วิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) จุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared goals) คุณค่าร่วมกัน (Shared value) จุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared goals)

เอกสารอ้างอิง

- จุฬาริชาตนิพนธ์. (2557). "ทุนทางสังคม" .[ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://www.chulapedia.chula.ac.th/index.php/ทุนทางสังคม>.
- เบญญาภา พรหมพุกและวันชัย มุ่งต้อย. (2556). "การวิเคราะห์มโนทัศน์สภาวะการหน้าที่". *พยาบาลสาร*. (40) : 130.
- สมพร สังข์นิม. (2546). "พจนานุกรมคำศัพท์ทางการบริหารเฉพาะ CEO". *สารตำราวิชาการ*. (10) 47 : 50-51.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548) *เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็งชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพมหานคร : โครงการมหาวิทยาลัยชีวิตสถาบันนันทการเจริญรู้เพื่อปวงชน.
- เสรี พงศ์พิศ. (2546). *แผนชีวิตเศรษฐกิจชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : ภูมิปัญญาไท.
- อรรถไกร พันธุ์ภักดี. (2557). "รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสมรรถนะในการสร้างความรู้ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลของรัฐซึ่งเป็นสมาชิกในเครือข่ายการจัดการความรู้ด้านการดูแลผู้ป่วยเบาหวานเขตภาคเหนือของประเทศไทย". *วารสารบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร*. 8(2) : 89-98.
- Bourdieu, P. (2011). "The forms of capital". *Cultural theory : An anthology*. 2011 (1) : 81-93.
- Campbell, C., & Jovchelovitch, S. (2000). "Health, community and development : Towards a social psychology of participation". *Journal of Community & Applied Social Psychology*. 10(4) : 255-270.

- Cobb S. (1976). "Social support as a moderator of life stress". *Psychosom. Med.* (38) : 300-14.
- Cohen, D., & Prusak, L. (2001). *In good company : How social capital makes organizations work*. Harvard Business Press.
- Coleman, J. S. (1988). "Social capital in the creation of human capital". *American journal of sociology.* 1998(94) : 95-120.
- Crowell, L. F. (2004). "Weak ties : a mechanism for helping women expand their social networks and increase their capital". *The social science journal.* 41(1) : 15-28.
- Daniel, B., Schwier, R. A., & McCalla, G. (2003). "Social capital in virtual learning communities and distributed communities of practice". *Canadian Journal of Learning and Technology/La revue canadienne de l'apprentissage et de la technologie.* 29(3) : 113-139.
- Darvish, H., & Nikbakhsh, R. (2010). "Studying the relations of social capital factors with knowledge sharing : A case study at research". *Transylvanian Review of Administrative Sciences.* (31) : 28-47.
- Edmondson, R.. (2003). "Social capital: a strategy for enhancing health?". *Social Science & Medicine.* 57(9) : 1723-1733.
- Fukuyama, F. (2001). "Social capital, civil society and development". *Third world quarterly.* 22(1) : 7-20.
- Griffiths, R., Horsfall, J., Moore, M., Lane, D., Kroon, V., & Langdon, R. (2009). "Building social capital with women in a socially disadvantaged community". *International journal of nursing practice.* 15(3) : 172-184.
- Hawe, P., & Shiell, A. (2000). "Social capital and health promotion : a review". *Social science & medicine.* 51(6) : 871-885.
- Horvat, E. M., Weininger, E. B., & Lareau, A. (2003). "From social ties to social capital : Class differences in the relations between schools and parent networks". *American Educational Research Journal.* 40(2) : 319-351.
- Inkpen, A. C., & Tsang, E. W. (2005). "Social capital, networks, and knowledge transfer". *Academy of management review.* 30(1) : 146-165.
- Kahn, J. H., Hessling, R. M., & Russell, D. W. (2003). "Social support, health, and well-being among the elderly : What is the role of negative affectivity?". *Personality and Individual Differences.* 35(1). : 5-17.
- Kim, D., Subramanian, S. V., & Kawachi, I. (2006). "Bonding versus bridging social capital and their associations with self-rated health : a multilevel analysis of 40 US communities". *Journal of Epidemiology and Community Health.* 60(2) : 116-122.

- Krause, D. R., Handfield, R. B., & Tyler, B. B. (2007). "The relationships between supplier development, commitment, social capital accumulation and performance improvement". *Journal of operations management*. 25(2) : 528-545.
- Kondo, N., Sembajwe, G., Kawachi, I., van Dam, R. M., Subramanian, S. V., & Yamagata, Z. (2009). "Income inequality, mortality, and self-rated health: meta-analysis of multilevel studies". *Bmj*. (339) : b4471.
- Laurence, J. (2001). The effect of ethnic diversity and community disadvantage on social cohesion : A multi-level analysis of social capital and interethnic relations in UK communities. *European Sociological Review*. 27 (1) : 70-89.
- Leenders, R. T. A., & Gabbay, S. M. (Eds.). (1999). *Corporate social capital and liability*. Springer.
- Lesser, E., & Prusak, L. (1999). "Communities of practice, social capital and organizational knowledge". *Information Systems Review*. 1(1) : 3-10.
- Liu, A. Q., & Besser, T. (2003). "Social Capital and Participation in Community Improvement Activities by Elderly Residents in Small Towns and Rural Communities". *Rural Sociology*. 68(3) : 343-365.
- Looman, W. S., & Lindeke, L. L. (2005). "Health and social context : Social capital's utility as a construct for nursing and health promotion". *Journal of pediatric health care*. 19(2) : 90-94.
- Nahapiet, J. & Ghoshal, S. (1998). "Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage". *Academy of Management Review*. 23(2) : 242-266.
- Organ, D. W. (1988). *Organizational citizenship behavior : The good soldier syndrome*. Lexington Books/DC Heath and Com.
- Pilisuk, M., Boylan, R., & Acredolo, C. (1987). "Social support, life stress, and subsequent medical care utilization". *Health Psycholog*. 6(4) : 273.
- Popay, J. (2000). "Social capital: the role of narrative and historical research". *Journal of epidemiology and community health*. 54(6) : 401-401.
- Portes, A. (2000). "Social capital: Its origins and applications in modern sociology". *Annual Review of Sociology*, 24(1) : 1-24.
- Prusak, L., & Cohen, D. (2001). "How to invest in social capital". *Harvard business review*. 79(6) : 86-97.
- Putnam, R. D. (1995). "Bowling alone: America's declining social capital". *Journal of Democracy*, 6 (68) :65 -78.

- Putnam, R. (1993). "The prosperous community: social capital and public life". *The americanprospec.* 13(4) : 249 -258.
- Resnick, P. (2004). Impersonal sociotechnical capital, ICTs, and collective action among strangers. *MIT press.* 1(1) : 399-412.
- Rodgers, B. L. (1989). "Concepts, analysis and the development of nursing knowledge : the evolutionary cycle". *Journal of advanced nursing.* 14(4) : 330-335.
- Rodgers B.L. (2000) Concept analysis : an evolutionary view. *In Concept Development in Nursing : Foundations, Techniques, and Applications,* 2nded. Saunders, Philadelphia.
- Ryan, L., Sales, R., Tilki, M., & Siara, B. (2008). "Social networks, social support and social capital : The experiences of recent Polish migrants in London". *Sociology.* 42(4) : 672-690.
- Sander, T., &Lowney, K.. (2006). *Social capital building toolkit (version 1.2).* Cambridge, MA : JohnF Kennedy School of Government Harvard University.
- Shah, D. V. (1998). "Civic Engagement, Interpersonal Trust, and Television Use : An Individual?Level Assessment of Social Capital". *Political Psychology.* 19(3) : 469-496.
- Von Krogh, G., Ichijo, K., &Nonaka, I. (2000). *Enabling knowledge creation : How to unlock the mystery of tacit knowledge and release the power of innovation.* Oxford university press.
- Weitzman, E. R., & Chen, Y. Y. (2005). "Risk modifying effect of social capital on measures of heavy alcohol consumption, alcohol abuse, harms, and secondhand effects : national survey findings". *Journal of Epidemiology and Community Health.* 59(4) : 303-309.
- Yli-Renko, H., Autio, E., & Sapienza, H. J. (2001). "Social capital, knowledge acquisition, and knowledge exploitation in young technologybased firms". *Strategic management journal.* 22(6-7) : 587-613.

